

Ylös, ulos ja lenkille!

*Hyvä on hiihtäjän hiihdellä,
kun hanki on hohtava alla*

Eino Leino

Toimin Jyväskylän Latu ry:n hallituksessa, jossa minulle kuuluu ennen kaikkea ulkoilureittien kehittäminen. On selvää, ettei yhdistyksellämme ole suuresta jäsenmäärästämme (noin 2 300) ja vilkkaasta toiminnastamme huolimatta paljonkaan rahaa reittien rakentamiseen, mutta hoidamme melkoista määrää hiihtolatuja.

Meillä on pitkät perinteet latujen suunnittelusta ja sopimusten tekemisestä maanomistajien kanssa. Sopimukset on tehty suullisesti eikä niiden saaminen ole ollut yleensä vaikeaa. Se onkin ymmärrettävää, kun kysymys on perinteisen tyylin laduista, joita voidaan hiihtäen tehdä jokamiehen oikeudella. Kun latu tehdään moottorikelkan vetämällä latukelkalla, ei ero ole suuri maanomistajien kannalta katsottuna. Sitä paitsi hehän hyötyvät itsekin mailleen saamistaan laduista.

Kun hiihtoreittiä halutaan käyttää sekä perinteisellä että luistelutyyliillä hiihtoon, reitti vaatii selvästi enemmän leveyttä. Yhdistelmälatu vaatii leveyttä vähintään 4 metriä. Mahdolliset ojat tulevat tämän lisäksi. Se vaatii merkittäviä toimia puiden ja kantojen poistamiseksi ja latupohjan tasaamiseksi. Tästä aiheutuu kustannuksia ja voidaan joutua myös maksamaan korvauksia.

Ulkoilulain (606/1973) mukaan ulkoilureitin pitäminen, johon kuuluu reitin tekeminen ja kunnossapito, on kunnan asia. Kunta voi uskoa tehtävän sopivaksi katsotulle yhteisölle, mutta sellaisia yhteisöjä lienee vaikeaa löytää ainakaan reitin tekemiseen, kun on kysymys yleisestä liikuntatoiminnasta eikä maksullisesta yritystoiminnasta.

Jyväskylän Latu ry:n toiminnan keskuspaikkana on hiihtomaja Kolmisoppinenimisen järven rannalla Jyväskylän kaupun-

gissa lähellä Muuramen kunnan rajaa. Meillä on käytössä useita eripituisia latuja majan ympäristössä sekä Jyväskylän että Muuramen alueilla. Majamme ohi johtaa myös Jyväskylän kaupungin rakentama ja ylläpitämä latureitti.

Tavoitteenamme on saada huomattavasti parannettua reittejä majaltamme Jyväskylän Laajavuoren hiihtokeskukseen ja Muuramen keskusta. Ne ovat osa maakunnallista reittiverkostoa. Sitä varten pidämme yllä jatkuvaa neuvotteluyhteyttä kummankin kunnan kanssa. Asioiden eteneminen ei kuitenkaan suju helposti kummassakaan kunnassa. Johtuneeko se siitä, että kysymys ei ole lakisäätöisestä eikä välttämättömästä toiminnasta?

Suomen Ladun vuonna 2008 teettämän haastattelututkimuksen mukaan suomalaisten mielestä ylivoimaisesti tärkeimpiä kehitettäviä liikuntapaikkoja ovat lähiulkoilureitit ja -polut. Tämän toivoisin näkyvän myös kuntien ja valtion päätöksenteossa.

Suomen Latu, Suomen Kuntaliitto, MTK ja SLC ovat lokakuussa 2002 hyväksyneet ulkoilureittien suunnittelun ja toteuttamisen periaatteet. Poimin niistä tähän eräitä tärkeimpiä:

- ulkoilureitit otetaan täysipainoisesti huomioon maankäytön suunnittelussa
- maanomistajat sekä paikalliset asukkaat, yhdistykset ja järjestöt otetaan mukaan suunnitteluun alusta alkaen
- pidetään yhteyttä viranomaisiin ja muihin yhteistyötahoihin.

Tässä asiakirjassa todetaan, että ulkoilureitti voidaan toteuttaa joko sopimuksella taikka ulkoilureittitoimituksella seuraavilla tavoilla: sopimusten perusteella, ulkoilureit-

tisuunnitelman perusteella taikka kaavaan merkityn reitin perusteella. Ulkoilureittisuunnitelman laatii kunta ja sen vahvistaa ELY-keskus. Ulkoilureittitoimitus tehdään yksityistielain säännösten mukaisesti. Asiakirjan liitteenä on taustatietoa ulkoilureittien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Ne on koonnut **Tommi Tenno** Suomen Ladusta.

MTK, SLC ja Suomen Kuntaliitto ovat tehneet 1.1.2010 ulkoilureittisopimuksen. Sitä sovelletaan, kun ulkoilureitin rakentamisoikeus perustetaan kunnan ja maanomistajien välisiin sopimuksiin. Sopimuksen liitteenä ovat korvauserusteet. Korvaukset tulisi suorittaa kertakorvauksina. Sopimukseen liittyy myös käyttöoikeuden sopimuslomake. Siinä on eräitä kohtia, jotka ansaitsevat kritiikkiä.

Sopimuksen 1 §:ssä sanotaan, että ulkoilureitti on tarkoitettu jalkaisin tai hiihtäen tapahtuvaa liikkumista varten. Asia toistuu vielä 3 §:n e-kohdassa, jossa sanotaan, että reitin käyttö muuhun kuin jalkaisin tai hiihtäen tapahtuvaan liikuntaan on kielletty huolto- ja kunnostustöiden tekemistä lukuun ottamatta. Miten voidaan kieltää pyöräily, joka sentään kuuluu jokamiehen oikeuksiin ja jonka suosio kasvaa jatkuvasti?

Sopimuksen 7 §:ssä puhutaan korvauksista ja rahayksikkönä on marka. Se johtuneekin siitä, että pohjana on ilmeisesti käytetty vuoden 2000 sopimusta.

Sopimuksen 8 § kuuluu näin: "Tämä sopimus ja maksetut korvaukset sitovat kiinteistön myöhempää omistajaa tai haltijaa. Allekirjoittanut maanomistaja on velvollinen sisällyttämään tätä koskevan ehdon luovutus-sopimukseen." Minun mielestäni sopimuksen

jatkuvuutta ei voi jättää tällaisen epävarman sopimuksen varaan. Se on vain sopimuksen heikkouden huonoa naamiointia ja yritystä välttää sopimuksen säilyminen esim. ulkoilureittitoimituksen avulla.

Ihmettelen myös sopimuksen 9 §:n viimeistä kappaletta, jonka mukaan ulkoilureitin poistuttua käytöstä reitin haltija saattaa alueen entiseen käyttötapaan soveltuvaan kuntoon ja alue siirtyy maanomistajan hallintaan korvauksetta. Tässähän on kysymys kaksinkertaisesta korvaamisesta.

Ulkoilulakia tullaan ilmeisesti muuttamaan. Sitä varten on käynnistetty muutostarpeiden selvitystyö, jonka on tarkoitus valmistua helmikuussa 2015. Lakiesitys on tarkoitus saattaa seuraavan hallituksen käsittelyyn.

En tiedä juuri mitään lain uudistamisen tarpeista, mutta nehan tulevat selvitystyössä esiin. Tommi Tenno Suomen Latu ry:stä on aikaisemmin mainitsemassani asiakirjassa vuodelta 2002 sanonut, että ulkoilulakiin haetaan muutosta ulkoilureittitoimituksen keventämiseksi. Hän kertoo ulkoilureittitoimituksesta mm. näin:

”Ulkoilureittitoimitus on usein suhteellisen kallis ja raskas menettely. Yhtenä merkittävänä hidastavana tekijänä on alueellisen ympäristökeskuksen (nykyisin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus) hyväksymispäätös. Se voidaan kuitenkin välttää, jos reitti on merkitty kaavaan. Ulkoilureittisuunnitelmaan ja -toimitukseen kohdistuvat valitukset voivat myös hidastaa reitin toteuttamista.

Ulkoilureittitoimitus voi olla suhteellisen kevyt menettely, jos toimitusta haetaan kaikkien maanomistajien kanssa tehtyjen sopimusten perusteella. Silloin se voi parhaassa tapauksessa olla vain rekisteröimistöimituksen kaltainen, jolloin varmistetaan reitin pysyvyys ja luodaan epävirallista reittiä selkeämmät säännöt käytöstä ja ylläpidosta. Tällöin toimituksella ei ole myöskään pakonomaista luonnetta ja toimituskustannuksetkin voivat olla vähäisiä. Kaikissa tapauksissa on syytä ajoissa olla yhteydessä alueelliseen maanmittaustoimistoon ja keskustella menettelyistä, joilla päällekkäistä työtä (esim. karttojen osalta) voidaan välttää ja siten säästää kustannuksia.”

Ulkoilulaki on ollut voimassa 1.8.1973 lähtien. Siihen ei ole tehty ulkoilureittien osalta asiallisia muutoksia. Tehtyjen muutosten perusteena ovat olleet mm. virastojen nimenmuutokset ja muutokset muussa lainsäädännössä.

Ulkoilureittitoimitukset tehdään soveltaen yksityistielakia. Melkoisen määrän yksityistietoimituksia tehneenä voin sanoa, että yksityistielaki (358/1962) oli jo syntyessään

aivan erinomainen ja käytännönläheinen instrumentti tieasioiden hoitamisessa. En näe ulkoilureittitoimituksen tekemistä minäkäänlaisena ongelmana osana ulkoilureitin pysyvyyden turvaamisesta. Suurin ongelma reittien kehittämisessä on kuntien haluttomuus. Tämä koskee erityisesti kuntien rajoja ylittäviä maakunnallisia reittejä.

Maanomistajien asenteissa on havaittavissa vastenmielisyyttä reittien rekisteröimiseen, jolla on vaikutusta myös kuntien virkamiesten toimintaan.

Minun mielestäni ulkoilureitit ovat hyvin rinnastettavissa yksityisteihin, joiden osalta käyttöoikeuksien rekisteröimistä kiinteistörekisteriin pidetään aivan normaalina, hyväksyttävänä toimintana. Kuitenkin tähän mennessä ulkoilureittitoimituksia on tehty reittien määrään nähden hyvin vähän. Uskoin, että tällä on ollut negatiivinen vaikutus reittien laatuun.

Sopimusten tekoa määräaikaisina ja niiden kirjaamista lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin pidän huonompana vaihtoehtona, josta myös aiheutuu kustannuksia.

Myös **liikuntalakia (1054/1998)** ollaan uudistamassa. Työ on edennyt niin pitkälle, että hallituksen lakiesitys on tarkoitus antaa lokakuussa eduskunnan käsiteltäväksi. Lain pitäisi tulla voimaan 1.1.2015.

Uuden liikuntalain keskeisinä tavoitteina olisi edistää eri väestöryhmien mahdollisuuksia harrastaa liikuntaa, väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä fyysistä toimintakykyä, lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä, liikunnan kansalais- ja seuratoimintaa sekä huippu-urheilua samoin kuin liikunnan ja huippu-urheilun rehellisyyttä ja eettisiä periaatteita. Muutoksella vahvistettaisiin liikunnan peruspalveluluonnetta. Pidän sitä hyvin tärkeänä.

Lakiesityksen yleisperusteluissa todetaan mm., että suomalaiset liikkuvat terveyden ja hyvinvoinnin kannalta liian vähän ja liiallinen istuminen on terveysriski. Siitä aiheutuvien kustannusten on arvioitu olevan miljardiluokkaa. Lakiesityksen perustelut sisältävät erinomaisen tietopakettin tämänhetkisestä tilanteesta. Suosittelen sitä jokaiselle vaikka vain oman itsensä takia.

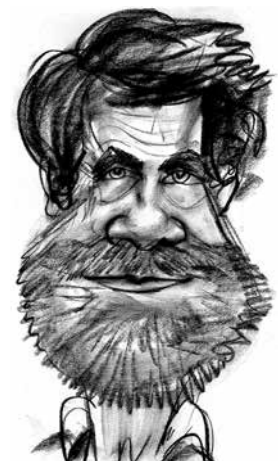
Liikunta on lukemattomissa asiayhteyksissä todettu hyväksi lääkkeeksi lähes kaikkiin vaipeihin. Metsähallitus on tuoreessa tutkimuksessaan todennut luonnossa liikkumisen suuren merkityksen terveydelle. Jokainen voi omin silmin havaita meneillään olevan kehityksen huonon suunnan. Liian vähäinen liikkuminen, arkiliikunnan puute ja huonot ruokailutavat näkyvät jo aivan nuorissa huonokuntoisuutena ja liikalihavuutena, jotka ovat suuria riskejä sairastua vakaviin elintapa-

sairauksiin kuten diabetekseen, sydän- ja verisuonisairauksiin ja mielenterveyden häiriöihin.

Pelkästään lakeja säätämällä ei toki saada sitkeitä sohvaperunoita liikkeelle, kun emme elä totalitaarisessa valtiossa. Sen ohella pitäisi satsata yhä enemmän voimavaroja terveyttä edistävään ja sairauksia ehkäisevään toimintaan ihmisiä kiinnostavalla tavalla.

Uuden liikuntalain säätämällä ei saada lisäeuroja liikuntaan, ellei siitä seuraa myös käytännön toimia. Uskon ja toivon, että laki tulee toimimaan herätteenä päättäjille. Liikuntalaki yhdessä ulkoilulain kanssa antaa toiminnalle hyvän selkärangan.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto päätoimittajana ja Karelia ammattikoulu osatoteuttajana ovat yhdessä toteuttaneet ”Reiteistä Traileiksi – Karjalan kierros luontomatkailun suuntaajana”-hankkeen vuosina 2010–2013. Hankkeessa on mm. selvitetty maakunnallisten ulkoilureittitoimien pysyvän ylläpidon järjestämisen vaihtoehdot ja mahdollisuudet. Tätä työstä ja kallista suunnittelutyötä voidaan varmaankin pitää pilottihankkeena, jonka tuloksia voidaan hyödyntää muissa maakunnissa. En lähde tässä yhteydessä käsittelemään hankkeen tuloksia, mutta suosittelen niihin tutustumista.

Raimo Koivistoinen
raimo.koivistoinen@kolumbus.fi